

DANSKA - SKANDINAVSKI MOST V EVROPO

Drago Kladnik

UDK 913(489)

DANSKA - SKANDINAVSKI MOST V EVROPO

Drago Kladnik, Inštitut za geografijo Univerze, Trg francoske revolucije 7, 61000 Ljubljana, Slovenija

UDC 913(489)

DENMARK - SCANDINAVIAN BRIDGE TO EUROPE

Drago Kladnik, Inštitut za geografijo Univerze, Trg francoske revolucije 7, 61000 Ljubljana, Slovenia

Prispevek predstavlja naravne in najnovejše družbene ter gospodarske poteze najbolj južne skandinavske države. Poseben poudarek je na prikazu sodobnega razvoja, ki temelji na prepletanju tradicionalizma in najsodobnejših tehnoloških spoznanj, katerega cilj je zagotoviti zdravo, prijetno in privlačno bivalno okolje.

The article represents natural and the newest social and economical features of southernmost scandinavian country. Special emphasize was put on presentation of contemporary development, based on intermingling of traditionalism and up-to-date technological knowledge, whose final goal is to assure healthy, pleasant and attractive human environment.

Slika 1: Zahodno obalo Jutlandije bičajo stalni zahodni vetrovi in močno valovanje. Zaradi mehkih, slabo sprijetih peskov morje obalo hitro spodkopava, zato so nemški bunkerji, ki so med 2. svetovno vojno stali vrh sipin, danes že skoraj zaliti z vodo. Za sipinami, poraslimi s travo, je naselje počitniških hiš. (Foto: D. Kladnik.)

Dansko sestavljajo polotok Jutlandija (dansko Jylland; skupaj z Limfjordom ločenim otokom Severno Jutlandijo meri 29 800 km²) in okoli 470 otokov (s skupno površino 13 300 km²), od katerih je 100, v glavnem večjih, naseljenih. Največji otoki so Zelandija (dansko Sjælland), kjer je glavno mesto København, Fyn s središčem Odense (tu se je rodil veliki pravljicar Hans Cristian Andersen), Lolland, Falster in Bornholm, oddaljeni otok na vzhodu, ki ga že obkroža Baltsko morje. Danski pripadata tudi Fersko otočje v severnem delu Atlantskega oceana in največji otok na svetu, Grenlandija, ki pa imata široko avtonomijo.

Mejo na kopnem ima samo na jugu proti Nemčiji, povsod drugje jo obkrožajo morja in preliv: na zahodu Severno morje, na severu širok preliv Skagerrak in na vzhodu preliv Kattegat ter Baltsko morje. Skupaj merijo danske obale kar 7300 km. O pomenu obmorske lege priča tudi podatek, da prav

nobena točka na kopnem ni od obale oddaljena več kot 52 km. Medtem ko je zahodna obala Jutlandije slabo razčlenjena, večinoma uravnana in obdana s precej visokimi sipinami, je vzhodna razjedena s številnimi širšimi in tudi ožjimi zalivi, imenovanimi fjordi. Ob južnem delu obale Severnega morja so tudi obsežne plitvine z maršami, priobalnimi nizkimi barji (1).

Danska je izrazito prehodno območje, ki ne predstavlja le naravne vezi preostalih skandinavskih držav z Evropo, temveč tudi pomembno prometno in gospodarsko povezavo. Leta 1973 se je kot prva in doslej edina država na severu Evrope vključila v takratno Evropsko gospodarsko skupnost, že v začetku leta 1995 pa naj bi se ji v sedanji Evropski uniji kot polnopravne članice pridružile tudi Švedska, Norveška in Finska. Med Dansko in Švedsko so predvsem na najožjem delu med Helsingoerjem in Helsinborgom tudi zelo pogoste, dobro orga-

Slika 2: Sodobno poljedelstvo zahteva veliko, zaokroženo posest. Zato na danskem podeželju prevladujejo samotne kmetije, ki posedujejo večino obdelovalnih zemljišč. V bolj sušnem delu na vzhodu je prevladujoča usmeritev v pridelavo žit. Prizor je z otoka Fyn. (Foto: D. Kladnik.)

nizirane in hitre trajektne povezave, ki uporabnikom ne odvzamejo več kot pol ure časa. Direktno povezave so tudi s severnega dela Jutlandije, od koder s Frederikshavna vozijo trajekti dnevno v Göteborg na Švedskem in v nekoliko bolj oddaljeno Oslo na Norveškem.

Danska ni dežela izjemnih naravnih zanimivosti, pač pa je njena privlačnost v harmoničnem zlitju človeka s pokrajino, v kulturi in številnih dobro ohranjenih zgodovinskih objektih (1). Privlačijo tudi mnogi objekti za razvedrilo, predvsem otrok, ki so razpršeni povsod po državi in so skoraj brez izjeme skladno umeščeni v naravno okolje. Še več, njegove značilnosti celo s pridom izrabljajo za obogatitev ponudbe. Človek do narave ni nasilen in se podreja njenim zmožnostim. To velja tudi za intenzivno kmetovanje, saj strogi predpisi o kakovosti hrane, ki sledijo vsem standardom na najbolj zahtevnih svetovnih trgih, preprečujejo prekomerno uporabo sredstev za povečanje donosov. Te dosegajo s selekcioniranjem, umnim kolobarjenjem in kar največjo uporabo naravnih gnojil.

Površje Danske je v celoti, z izjemo otoka Bornholma, ki s svojim paleozojskim granitom pripada Skandinavskemu ščitu, proizvod ledenodobnega obdobja, ki je v štirih močnih poledenitvenih fazah na južnem obrobju skandinavskega ledenega pokrova nasulo debele odkladnine, sestavljene večinoma iz drobnih peščenih in glinastih delcev. Na njih so se, z izjemo na resavah, razvile dokaj rodovitne prsti, ki omogočajo intenzivno kmetovanje. Za kmetijstvo je ugodno tudi podnebje, ki s stalno, a ne preveč obilno močo (med 400 mm padavin na vzhodu in 800 mm na zahodu) ter dokaj visokimi temperaturami (le v osrčju Jutlandije je srednja januarska temperatura pod lediščem) sodi k umirjenemu oceanskemu podnebju, ki omogoča celoletno rast trave, kar je pomembno za živinorejo (2). S Severnega morja pihajo stalni, dokaj močni zahodni vetrovi, ki značilno upogibajo raste v smeri vetra. Proti njim se borijo z vetrozaščitnimi pasovi, ki jih sestavlja več vrst večinoma naravnega rastja. Država s subvencijami spodbuja kmetovalce, da sadijo na parcelnih mejah grmovnice in drevje kot zaščito proti zahodniku. Iz tega se je razvila cela znanost, katere izsledki se na široko uporabljajo. Pomembne so kombinacije visokih, srednjih in nizkih vetro-

zaščitnih pasov, ki ščitijo obdelovalne površine na različnih ravneh. Vzhodnik se pojavlja le občasno, v obdobjih vdora mrzlih zračnih gmot s severa, ki pa so kratkotrajna. Matična osnova pod odkladninami se razkriva le na redkih mestih, razen na Bornholmu tudi na otoku Møn in ob Limfjordu (6).

Posledica morenskih nasipov je dokaj razgibano površje. Čeprav nas ob pogledu na zemljevid prešine misel, da je Danska prevladujoče ravna, je glavčina površja blago valovita, v osrčju Jutlandije pa povsem gričevnata. Tu so tudi najbolj izraziti morenski nasipi. Kamnine v njih pripadajo Skandinavskemu gorovju in so jih ledeniki prenesli daleč na jug. Sledove starejših poledenitev so mlajše faze marsikje zabrisale ali pa preoblikovale. Zadnja poledenitev je segla le do srednje Jutlandije. V njenem vzhodnem delu je kot končna morena tudi 173 m visok vrh Yding Skovhøy, najvišja točka Danske. Najbolje se je izraziti najvišja točka z napako, saj mu zaradi umetnega povišanja v obliki gomile iz obdobja Vikingov, številni oporekajo vodilno vlogo. Nedaleč stran je namreč še en vrh, Eyer Bavnehøy, ki si skuša izboriti primat malce drugače. Na 170 m in 95 cm visokem vršnem slemenu so namreč zgradili skoraj 10 m visok razgledni stolp. Da Danci pravzaprav zaradi prenizkih vzpetin čutijo neke vrste manjvrednostni kompleks, dokazuje "kar" 147 m visoka vzpetina Himmelbjerget, po naše Nebeška gora, ki se proti severu strmo spušča do bregov jezera Mossø. Kot ostanek poledenitve je na Danskem prek 1000 jezer. Čeprav so reke majhne (najdaljši sta Skjern in Gundenå na Jutlandiji), je njihova mreža izredno gosta in vodotoki skupaj merijo okrog 40 000 km. Zaradi kmetovanja je opazno precejšnje onesnaženje s prekomernimi količinami nitratov, ki spodbujajo rast alg, te pa zatirajo razvoj preostalega rastlinja in živalstva. Vendar se je zaradi načrtne vladne politike stanje v zadnjem desetletju precej izboljšalo.

Prvotno rastje je bilo s krčenjem za potrebe kmetijstva v večjem delu izkoreninjeno. Gozdovi pokrivajo le še okoli 10 % površja (4). V novejšem času se je njihova površina s ponovnim pogozdovanjem, predvsem z iglastim drevjem, celo nekoliko povečala. Tipični listopadni gozdovi s prevlado bukve, hrasta in bresta so ohranjeni le še v vzhodnem delu Jutlandije. Značilne so še slikovite resave, nave-

zane na močvirno šotno površje. Največje so v zahodnem delu Jutlandije. Obalne sipine porašča toploljubno travinje (1).

Danska je etnično zelo čista država. Le na skrajnem jugu Jutlandije je dobrih 10 000 pripadnikov avtohtone nemške narodnosti, ki uživajo široko zaščito, z lastnimi šolami in kulturnimi ustanovami. V obdobju po 2. svetovni vojni se je zaradi pomanjkanja delovne sile doselilo precej ekonomskih imigrantov (7) iz južne Evrope, Turčije in celo iz južnoazijskih držav. Do njih kakšne večje nestrpnosti ni zaznati in precej se jih je poročilo z danskimi dekleti, s čimer so pridobili državljanstvo. Ker pa je danska družba dokaj zaprta in ljudje tudi med sabo težko navezujejo stike, je večina priseljencev izpostavljena getoizaciji. Iz Bosne in Hercegovine je na Danskem okrog 10 000 beguncev. Večina prebivalcev pripada evangeličansko-luteranski veroizpovedi.

Najgosteje je poseljena vzhodna obala Zelandije, kjer je tudi urbana aglomeracija glavnega mesta København z dobro četrtino vsega prebivalstva v državi. Gosto sta naseljena tudi otok Fyn in vzhodna obala Jutlandije. Mestnega prebivalstva je kar okrog 85 % (7). Vsa stara mesta so ob obalah, saj je morje že od nekdaj pomemben vir prehranjevanja in trgovsko (nekoč tudi plenilsko) okno v svet. Nova srednje velika mestna središča so se v obdobju po industrijski revoluciji razvila tudi v notranjosti. Le štiri mesta imajo več kot 100 000 prebivalcev: København, Århus, Odense in Ålborg. Danska sodi med dežele z najvišjim življenjskim standardom. Njeni državljani uživajo številne socialne ugodnosti in imajo na voljo izjemno sodoben in učinkovit šolski sistem. Ljudje se lahko na stroške države izobražujejo tudi v zrelih letih, še posebno, če je za njih potrebna poklicna prekvalifikacija, kar pa ni nujen pogoj. Zelo dobre so tudi razmere in zaščita

Slika 3: Polotok Jutlandija je prevladujoče usmerjen v mlečno živinorejo, zato je na poljih največ krmnih rastlin in ječmena. Proti neugodnim učinkom stalnih zahodnih vetrov se borijo s sajenjem vetrozaščitnih pasov na parcelnih mejah. (Foto: D. Kladnik.)

Preglednica: Sestava kmetij na Danskem (4).

Površina v ha	Število kmetij			Površinski delež v %		
	1970	1980	1991	1970	1980	1991
pod 5	21533	15693	2115	1,6	1,3	0,1
6 - 10	30235	20503	11770	7,5	5,2	3,1
11 - 20	43971	30838	18091	21,2	15,4	9,5
21 - 30	25161	20850	13050	20,5	17,5	11,6
31 - 50	18923	19506	16016	23,7	25,5	22,3
51 - 100	7078	9616	12269	15,4	21,7	29,9
nad 100	1611	2149	3887	10,1	13,4	23,5
Skupaj	148512	119155	77197	100,0	100,0	100,0

na delovnih mestih. Vse to pa zahteva precejšnja sredstva, zato ni čudno, da so plače danskih delavcev med najbolj obremenjenimi na svetu. Zaradi visoke produktivnosti pa so še vedno skoraj enake povprečnim nemškimi. Obenem so zelo visoki tudi prometni davki, tako v storitvah kot v sestavi trgovinskih cen.

Po 2. svetovni vojni se je prej izključno kmetijska država razvila v sodobno industrijsko državo, z izjemno razvitimi storitvenimi dejavnostmi. Kmetijstvo še vedno ostaja pomembna gospodarska panoga. Sedanja tipična podoba agrarne pokrajine s samotnimi kmetijami farmskega tipa sega nazaj v konec 18. stoletja (1). Že takrat so pričeli izvajati obsežne komasacije, ki so jih pozneje dopolnjevali z novimi in novimi zlozbami in zaokroževanji posesti. Ponekod so izvedli komasacije že več kot trikrat. Zaradi neugodnih stranskih učinkov so z izvajanjem melioracij prenehali že pred dvema desetletjema.

Obdelovalnih površin je kar 64,3 % od celotne površine države (4). V zadnjem času je zaradi teženj po večji gospodarnosti pridelave prišlo do nadaljnje koncentracije zemljišč v lasti večjih, zmogljivejših kmetij.

Kmetijstvo temelji na zmogljivih, z mehanizacijo dobro opremljenih in visoko specializiranih družinskih kmetijah. Le-te dobivajo iz osrednjega informacijskega središča sprotne rezultate analiz satelitske teledetekcije o pričakovanih letinah žit po svetu, tako da lahko s predvideno konjunkturo hitro izračunajo pričakovani dobiček in prilagajajo

setveno sestavo razmeram na svetovnem tržišču. Zaradi ostre kontrole so danski pridelki in živilski izdelki dobrodošli vsepovsod in celo Japonci se najraje odločajo prav za nakupe danskih kmetijskih proizvodov. Neredko se zgodi, da kmetje zaradi dobljenih informacij preorjejo že posejana polja in ponovno sejejo tiste kulture, od katerih si obetajo boljši zaslužek. Prav zato se površinska razmerja med posameznimi kulturami iz leta v leto nepredvidljivo spreminjajo.

Razmere za kmetovanje niso povsod enake. V vzhodnem delu, zlasti na otokih Zelandija in Fyn prevladuje pridelovanje žit, predvsem ječmena (ki služi v glavnem za živinsko krmo) in pšenice, ki zahtevajo največje obdelovalne površine. Na zahodu prevladuje govedoreja, predvsem mlečna, ki je vezana na tamkajšnje vedno zelene pašnike (3). Tu so njive manjše in zasajene v glavnem s krmnimi rastlinami. Kmetije živinorejskega tipa so bistveno manjše. Zanimivi so srenjski pašniki vzdolž zahodne obale Jutlandije, ki so na najmanj plodnih, delno zasoljenih zemljiščih. Na njih ženejo jalovo in mlado živino v času poletja, ko druge pašnike dobra izkoristijo za pašo krav in pridobivanje krme za zimsko polovico leta. Pašniki so urejeni v čredinke, skrbno ograjene z električnimi pastirji. Po svojem značaju so do neke mere podobni našim planinskim pašnikom. Povsod pa je že dolgo zelo pomembna prašičereja. Prav iz Danske izvirajo znameniti bekoni, ki so jih že v 19. stoletju izvažali na britansko tržišče. Kljub splošni visoki stopnji specializacije pa so manjše kmetije še vedno do neke mere

polikulture, vendar skrbno načrtujejo pridelavo, predvsem z dovršenim kolobarjenjem (3). Presenetljiv je tudi pojav, da nekatere povsem nekmečke družine na mestnih obrobjih rede prašiče, ker zaupajo v boljšo kakovost doma pripravljene krme, s čimer pridejo do bolj okusnega mesa. Danska ljubezen do živali se torej ne omejuje le na pse in mačke.

Razen že omenjenih pridelkov je Danska tudi pomembna pridelovalka krompirja, sladkorne pese, oljnic, stročnic in vrtnin, ki jih deloma pridelujejo v rastlinjakih. Tradicionalna je vzgoja kožuhovinarjev za krzno. V posebnih nasadih gojijo tudi božična drevesca, ki jih izvažajo širom po svetu (1). Kmetijstvo zadovoljuje glavnino domačih potreb po hrani, večji del pridelkov pa izvažajo. Kljub njegovi pomembni vlogi pri oblikovanju pokrajine pa je delež kmetijstva v celotnem družbenem bruto proizvodu države le 5 %, prav tolikšen pa je tudi

delež ljudi, ki se z njim ukvarjajo (7). V omenjeni številki se skrivajo tudi podatki za ribolov, ki je prav tako tradicionalno dobro razvit. Glavna ribolovna območja so v Severnem morju in v severnem Atlantiku.

Danska rudna bogatstva so revna. Izkoriščajo samo granit v kamnolomih na otoku Bornholmu, kredo za pridobivanje kaolina in glino za potrebe keramične industrije (1). Boljše so, predvsem v najnovejšem obdobju, razmere na področju energetike. Leta 1972 so v Severnem morju odkrili precej bogata nahajališča nafte in leta 1984 tudi zemeljskega plina, ki so omogočila dokajšnje znižanje odvisnosti tega pomembnega gospodarskega dejavnika od uvoženih surovin. Glavni rafineriji sta v mestu Frederika na vzhodni obali Jutlandije, ob mostu na otok Fyn ter pri mestu Skælskør na jugozahodu Zelandije (2). Kljub temu si država načrtno prizadeva uvajati izkoriščanje alternativnih,

Slika 4: Kljub izredno dobrim trajektnim povezavam med otoki, si zaradi hitrejšega in lažjega pretakanja blaga in ljudi na najbolj prometnih poteh prizadevajo zgraditi mostove. Trenutno najdaljšega, dolgega 17 km, gradijo med otokoma Fyn in Zelandijo. Speljan je preko manjšega otočka v ozadju. (Foto: D. Kladnik.)

čistih in stalnih energetskih virov. Veliko so dosegli pri izkoriščanju vetrne energije, ki z zahodnikom zagotavlja skoraj stalno delovanje številnih vetrnic različnih velikosti in moči. Vetrna energija predstavlja že okrog 10 % v sestavi celotne proizvedene energije. Tehnologija je tako izpopolnjena, da je Danska tudi eden izmed glavnih izvoznikov teh naprav na svetovni trg, še posebno v ZDA. Precej se vlaga tudi v izrabo sončne energije, v najnovjšem času pa se uveljavlja tudi uporaba bioplina, ki se pojavlja kot stranski proizvod fermentacije hlevskega gnoja. Na ta način je potrebe po električni energiji rešilo že kar dosti kmetij, čeprav je delež v celotni energetski bilanci še vedno neznamenit. Še vedno je najpomembnejši delež v termoelektrarnah pridobljene električne energije. Atomskih elektrarn Danska nima.

Industrija in proizvodna obrt zaposlujeta okrog

20 % delovne sile in prispevata 28 % v DBP, v vrednosti izvoza pa kar tri četrtine. Razvita je predvsem predelovalna industrija. Glavne industrijske panoge so prehrabena, strojna, elektrotehnična, elektronska, tekstilna, pohištvena, kemična, farmacevtska in keramična industrija, pa tudi izdelovanje kmetijske mehanizacije in prevoznih sredstev. Največja industrijska središča so København na Zelandiji, Odense na Fynu ter Århus, Ålborg, Esbjerg, Herning in Randers na Jutlandiji (1, 2, 7).

Omrežji cest in železnic sta sodobni, gosti in zmogljivi. Številni mostovi ter ne predrage trajektne povezave omogočajo dostop do prav vseh naseljenih območij. Trajekti so različnih velikosti, odvisno od gostote prometa. Zanje in za druge ladje so prilagojeni mostovi, ki so bodisi viseči bodisi dvižni, tako da omogočajo nemoteno ladijsko križarjenje po najkrajših poteh. Pomemben je tudi zračni pro-

Slika 5: Danska izjemno lepo skrbi za ljudi in še zlasti za otroke. Vsepovsod je mogoče najti urejena in privlačna otroška zabavišča. Med njimi izstopa Legoland s pravljичno deželo iz plastičnih kock, ki leži v Billundu v osrčju Jutlandije, nedaleč od matične tovarne. Na posnetku je v ospredju kopija kraljevskega gradu Amalienborg iz Københavna. (Foto: D. Kladnik.)

met. Na Danskem je kar 13 letališč, ki omogočajo sodoben potniški promet. Glavno mednarodno letališče Kastrup pri Københavnu je na otoku Amager vzhodno od glavnega mesta.

Najpomembnejši vir dohodka ustvarjajo storitvene dejavnosti (1). Med njimi velja izdvojiti pomen trgovine, bančništva in pomorstva. Vse bolj se uveljavlja turizem, predvsem z gosti iz sosednjih držav. Najbolj cveti v glavnem mestu, na Bornholmu in ob obalah, kjer so ponekod v tradicionalnem gradbenem slogu zgrajena obsežna naselja počitniških hiš, ki jih je mogoče najeti za krepke denarce. Cene storitev so visoke, zato jih tudi večina domačinov koristi premišljeno in samo občasno.

Če se nekoliko povrnemo k danskemu tradicionalizmu, ne moremo prezreti izjemne privlačnosti bivalnega okolja. Velika večina hiš je izjemno dobro usklajena z okoljem, kar dosegajo z upoštevanjem tradicionalnih prvin, tako oblike, višine kot grad-

benih materialov. Zato niti ne preseneča, da je še vedno zelo veliko individualnih hiš kritih s slamo in je še dovolj mojstrov, ki obrt prekrivanja streh dobro obvladajo. Objekti niso razkošni, pač pa zelo funkcionalni in opremljeni z vsemi sodobnimi pripomočki. Ker je ponudba stanovanj večja od povpraševanja, je gradnji novih hiš namenjena manjša pozornost kot vzdrževanju stanovanjskega fonda. Prav tako so ljudje precej mobilni, tako da se v življenju skladno s potrebami navadno večkrat selijo. V novejšem času je tudi na Danskem opaziti selitev na mestna obrobja in celo na bližnje podeželje. Izjemno dobro je poskrbljeno za stanovanjske razmere starejših ljudi in invalidov.

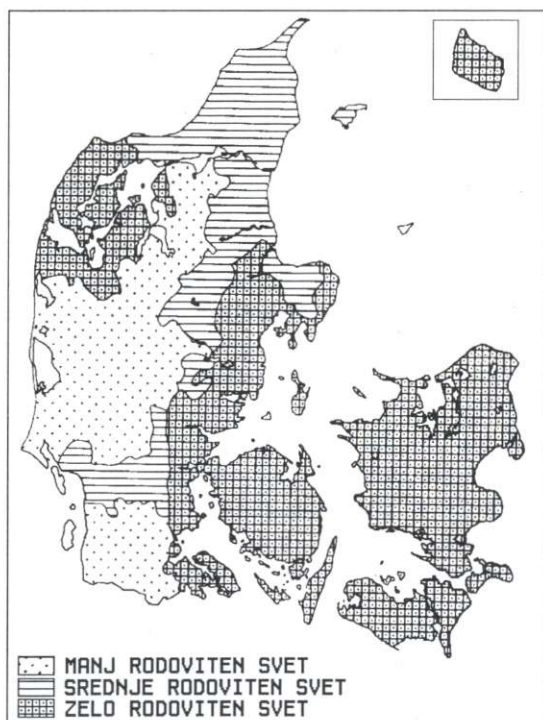
Groba regionalizacija Danske izdvaja tri glavne enote (6): zahodno Jutlandijo, severno in vzhodno Jutlandijo ter otoke, kamor pa nekako ne sodi Bornholm s samosvojimi značilnostmi.

Zahodna Jutlandija je geomorfološko posebna

Slika 6: Na bogato in burno zgodovino opozarjajo številni lepo ohranjeni in vzdrževani gradovi. Eden izmed njih je Egeskov, zgrajen v 16. stoletju v južnem delu otoka Fyn. Iz obrambnih razlogov je bil postavljen sredi jezerca. (Foto: D. Kladnik.)

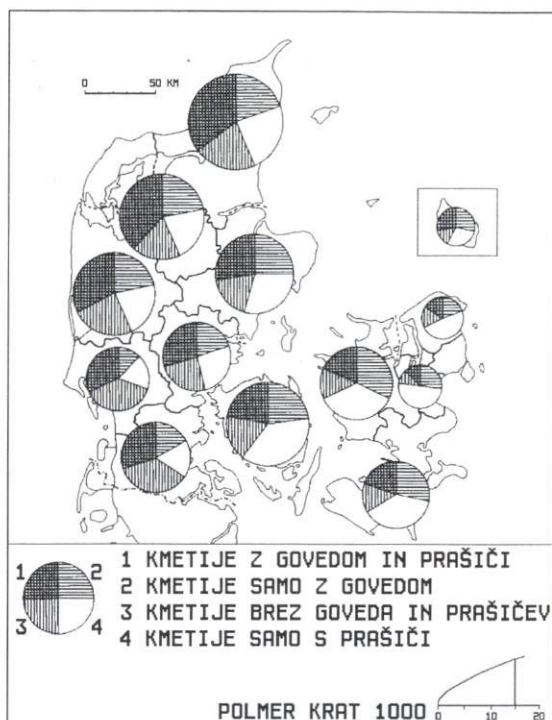

Slika 7: Členitev Danske glede na primernost za kmetijstvo (2).

v tem, da jo sestavljajo starejši morenski nasipi in večje ravnice. Vseskozi jo bičajo vetrovi s Severnega morja. Na jugu je tudi več otokov, ki pripadajo Severnofrizijskim otokom. Tu so del površja pridobili s polderji. Zaradi velike peščenosti so tu največje resave v državi, precej pa je tudi šotišč. Zložbe zemljišč, nadpovprečna uporaba umetnih gnojil, odvodnjavanje in umno kolobarjenje so, skupaj s sajenjem vetrozaščitnih pasov, prav tu najbolj izrazite značilnosti. Tu je glavno območje polikulturalnega kmetovanja z nadpovprečnim pomenom pridelovanja ječmena in krompirja ter mlečne živinoreje. Zahodna Jutlandija je tudi najredkeje poseljena. Samotne kmetije na nekdanjih resavah razkrivajo razmeroma mlado kolonizacijo. Zahodna Jutlandija je tudi najmanj industrializiran del dežele. Izjema je mesto Esbjerg z okolico, kjer se zgoščajo ribištvo, pomorstvo, industrija in nekatere druge dejavnosti. Ta regija je deležna posebnih razvojnih olajšav in podpor.

Severna in vzhodna Jutlandija se kot samostojna enota izdvaja predvsem zaradi naravnih značilnosti,

Slika 8: Tipi živinorejskih kmetij na Danskem leta 1982 (3).

saj so nekatere druge prvine precej podobne tistim v zahodnem delu polotoka. Osnovni značilnosti sta kredna matična osnova, ki pa le redko pogleda na površje, in mlajši, debelejši morenski nanosi iz obdobja najmlajše poledenitve. V gričevnati pokrajini so se izoblikovale značilne ozke doline, večinoma potekajoče v smeri vzhod - zahod. Za razliko od prevlade pogozdenih iglavcev na zahodu Jutlandije se tu v večjem obsegu pojavljajo hrastovi, bukovi in brestovi gozdovi. Tudi tu je v kmetijstvu opaziti precejšnjo raznolikost, ki pa temelji na različnih specializiranih usmeritvah. Tu je tudi znatno več starejših gručastih naselij. Med njimi je precej tržnih naselij, ki so navadno specializirana za opravljanje posameznih dejavnosti. Glavni mestni središči sta Århus in Ålborg.

Danski otoki so gospodarsko najbolj razvit del države, čeprav je tudi tu na nekaterih obrobni in bolj oddaljenih otokih opaziti razvojno zaostajanje in so le-ti uvrščeni med območja s podporo in olajšavami. Naravne značilnosti so v mnogočem podobne tistim v vzhodnem delu Jutlandije, čeprav

niso tako izrazite. Podnebje je bližje celinskemu srednjeevropskemu kot vlažnemu oceanskemu. V kmetijstvu tu prevladuje poljedelstvo z nadpovprečno vlogo pridelovanja pšenice in sladkorne pese. Prav tako je tu bolj razvito vrtnarstvo. Na Zelandiji so največje zgojitve prebivalstva, industrije, trgovine, prometa in kapitala, vezane v glavnem na mestno aglomeracijo glavnega mesta.

1. *Das neue Europa, Bertelsmann Bildatlas, Bertelsmann Lexikon Verlag GmbH, Mitchell Beazley International Ltd, Gütersloch / München, London, 1992.*

2. *Gyndendals nye Atlas - Undervisning Uddannelse, Nordisk Forlag A/S. København, 1990.*

3. *Jensen, Kr., M. 1984: Changes in diversity within Danish agriculture. Geografisk Tidsskrift, 84. zvezek, København.*

4. *Landerbericht Dänemark 1993, Statistisches Bundesamt, Metzler - Poeschel. Stuttgart.*

5. *Kampp, Aa., H. 1987: Primary industries in Denmark: social and technical conditions. Norden - Man and Environment, Gebruder Borntraeger. Berlin / Stuttgart.*

6. *Mead, M., R. 1987: The geographical regions of Norden. Norden - Man and Environment, Gebruder Borntraeger. Berlin / Stuttgart.*

7. *Natek, K., Perko, D., Huzjan Žalik, M. 1993: Države sveta 1993. Državna založba Slovenije, Ljubljana.*

Slika 9: Prizor z obrobja mesta Odense na otoku Fyn razkriva izjemen občutek Dancev za ohranjanje tradicionalnih prvin bivalnega okolja. Na videz majhne stanovanjske hiše se tako v mestih kot na podeželju stapljajo s pokrajinskimi značilnostmi. Slamnate strešne kritine so še vedno dokaj pogoste in čedalje bolj priljubljene. (Foto: D. Kladnik.)